

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

6 november 2000

WETSVOORSTEL

betreffende de rechten van de patiënt

(ingediend door mevrouw Maggie De Block)

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

6 novembre 2000

PROPOSITION DE LOI

relative aux droits du patient

(déposée par Mme Maggie De Block)

SAMENVATTING

De indienster beoogt een samenhangende regeling betreffende de rechten van patiënten in te voeren. De voornaamste rechten zijn de volgende. Iedere patiënt heeft recht op een medische behandeling waarbij zijn menselijke waardigheid en overtuigingen gerespecteerd worden. Een patiënt heeft steeds het recht een tweede advies in te winnen vooraleer hij onderzocht of behandeld wordt. Voorts regelt het wetsvoorstel het recht op informatie, dat kan uitgeoefend worden via een vertrouwenspersoon, en het recht op inzage van het patiëntendossier. Patiënten hebben zelf niet het recht hun dossier in te zien, maar een door hun aangewezen zorgverlener wel. Behalve in spoedgevallen is voor elk onderzoek en voor elke behandeling de vrije en geïnformeerde toestemming van de patiënt vereist. Minderjarigen worden vanaf zestien jaar geacht handelingsbekwaam te zijn. Om de naleving van deze rechten te garanderen, stelt het wetsvoorstel een procedure voor de behandeling van klachten in: voor klachten over in een ziekenhuis verleende zorgen kan de patiënt zich wenden tot een ombudspersoon, in de andere gevallen tot een bij elke geneeskundige commissie opgerichte klachtencommissie.

RÉSUMÉ

La présente proposition de loi vise à instaurer une réglementation cohérente concernant les droits des patients. Leurs principaux droits seront les suivants : chaque patient aura droit à un traitement médical respectant sa dignité humaine et ses convictions ; un patient aura toujours le droit de demander un deuxième avis avant d'être examiné ou de suivre un traitement. La présente proposition de loi vise également à régler le droit à l'information, qui pourra être exercé par l'intermédiaire d'une personne de confiance, et le droit de consultation du dossier du patient. Les patients n'auront pas eux-mêmes le droit de consulter leur dossier, mais un dispensateur de soins désigné par eux aura par contre cette faculté. Sauf en cas d'urgence, le consentement libre et éclairé du patient sera requis pour procéder à tout examen et prescrire tout traitement. Les mineurs seront réputés aptes à exercer leur libre arbitre à partir de l'âge de seize ans. Afin de garantir le respect de ces droits, la présente proposition de loi instaure une procédure d'examen des plaintes : le patient pourra s'adresser à un médiateur pour les plaintes concernant des soins dispensés en milieu hospitalier; dans les autres cas, il pourra s'adresser à une commission des plaintes instituée auprès de chaque commission médicale.

AGALEV-ECOLO	:	Anders gaan leven / Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
CVP	:	Christelijke Volkspartij
FN	:	Front National
PRL FDF MCC	:	Parti Réformateur libéral - Front démocratique francophone-Mouvement des Citoyens pour le Changement
PS	:	Parti socialiste
PSC	:	Parti social-chrétien
SP	:	Socialistische Partij
VLAAMS BLOK	:	Vlaams Blok
VLD	:	Vlaamse Liberalen en Democraten
VU&ID	:	Volksunie&ID21

Afkortingen bij de nummering van de publicaties :

DOC 50 0000/000 : Parlementair document van de 50e zittingsperiode +
het nummer en het volgnummer

QRVA : Schriftelijke Vragen en Antwoorden
HA : Handelingen (Integraal Verslag)
BV : Beknopt Verslag
PLEN : Plenum
COM : Commissievergadering

Abréviations dans la numérotation des publications :

DOC 50 0000/000 : Document parlementaire de la 50e
législature, suivi du n° et du n° consécutif

QRVA : Questions et Réponses écrites
HA : Annales (Compte Rendu Intégral)
CRA : Compte Rendu Analytique
PLEN : Séance plénière
COM : Réunion de commission

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen :
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be
e-mail : alg.zaken@deKamer.be

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes :
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.laChambre.be
e-mail : aff.generales@laChambre.be

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Het wetsvoorstel beoogt de rechtspositie van de patiënt in de gezondheidszorg te versterken door de patiëntenrechten te regelen. Daartoe worden verplichtingen opgelegd aan de beoefenaars van beroepen in de gezondheidszorg (artsen, tandartsen, kinesitherapeuten, verpleegkundigen en paramedici) en aan de ziekenhuizen. Tot nog toe bestaat immers geen omvattende wettelijke regeling met betrekking tot de rechten van de patiënt. Hoewel een aantal van deze rechten reeds impliciet bestaan, ontbreekt een wettelijk kader om deze rechten afdwingbaar te maken.

Daarnaast komt dit wetsvoorstel ook tegemoet aan de huidige situatie waarbij de patiëntenrechten her en der terug te vinden zijn in diverse reglementeringen. De versnippering van de rechten leidt tot een chaos die de rechtszekerheid niet ten goede komt. Een samenhangende globale bundeling van deze rechten en het onderbrengen van deze rechten in het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de geneeskunst, de verpleegkunde, de paramedische beroepen en de geneeskundige commissies en in de wet op de ziekenhuizen, gecoördineerd op 7 augustus 1987, kan enkel de afdwingbaarheid en de toepasselijkheid bevorderen. Sommige bepalingen van het wetsvoorstel zijn een bevestiging van de huidige rechtspraak en rechtsleer (het recht op informatie, het recht op toestemming). Andere bepalingen zijn vernieuwend en geven de patiënten een grotere bescherming (het inschakelen van een vertrouwenspersoon, het instellen van een systeem van klachtenbehandeling, de invoering van de medische meerderjarigheid vanaf 16 jaar).

De patiënt heeft recht op gezondheidszorgen en op een zo zorgvuldig mogelijke medische benadering van zijn gezondheidstoestand.

De zorgen die aan patiënten verleend worden moeten in overeenstemming zijn met de gezondheidstoestand van de patiënt. Het kan niet de bedoeling zijn zorgen te verlenen die voor de patiënt, gelet op zijn gezondheidstoestand, noch relevant, noch nuttig zijn. Evenmin is het wenselijk dat aan patiënten zorgen worden verleend die wetenschappelijk achterhaald of niet gefundeerd zijn. De patiënt kan slechts aanspraak maken op de zorgverlening die beschikbaar is.

De menselijke waardigheid en de morele integriteit van de persoon van de patiënt moeten geëerbiedigd worden door de zorgverleners. Daarnaast moet in de mate

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La présente proposition de loi vise à renforcer le statut juridique du patient dans le cadre des soins de santé en définissant ses droits. Nous imposons à cet effet des obligations aux personnes qui exercent une profession dans le secteur des soins de santé (médecins, dentistes, kinésithérapeutes, infirmiers et paramédicaux) et aux hôpitaux. A ce jour, il n'existe en effet pas de réglementation légale concernant les droits du patient. Bien que certains de ces droits existent d'ores et déjà implicitement, il n'y a pas encore de cadre légal permettant de les faire respecter.

Simultanément, la présente proposition de loi vise aussi à remédier à l'actuel éparpillement des droits des patients au sein de diverses réglementations. Cet éparpillement des droits entraîne une situation chaotique qui nuit à la sécurité juridique. Une globalisation cohérente de ces droits et leur insertion dans l'arrêté royal n° 78 du 10 novembre 1967 relatif à l'exercice de l'art de guérir, de l'art infirmier, des professions paramédicales et aux commissions médicales ainsi que dans la loi sur les hôpitaux, coordonnée le 7 août 1987, ne peuvent que renforcer leur caractère contraignant et leur applicabilité. Certaines dispositions de la présente proposition de loi confirment la jurisprudence et la doctrine actuelles (droit à l'information, droit de donner son accord). D'autres dispositions sont novatrices et accordent aux patients une meilleure protection (intervention d'une personne de confiance, instauration d'un système de traitement des plaintes, instauration de la majorité médicale à seize ans).

Le patient a le droit de recevoir des soins de santé et de voir son état de santé faire l'objet d'une prise en charge médicale présentant toutes les garanties de rigueur.

Les soins administrés aux patients doivent être adaptés à leur état de santé. Il ne saurait être question d'administrer à un patient des soins qui, compte tenu de son état de santé, seraient inadéquats et inutiles. Il convient également d'éviter que les patients reçoivent des soins qui sont dépassés ou infondés d'un point de vue scientifique. Le patient ne peut prétendre qu'aux soins disponibles.

Les prestataires de soins doivent respecter la dignité humaine et l'intégrité morale des patients. Il convient en outre que les contacts avec le patient se déroulent, dans

van het mogelijke rekening gehouden worden met de moedertaal van de patiënt of met een voor hem begrijpelijke taal.

Iedere beoefenaar moet binnen de perken van zijn bevoegdheid hulp bieden aan een zieke die in onmiddellijk gevaar verkeert. Iedere beoefenaar dient bovendien een correcte en aandachtige houding aan te nemen ten opzichte van de patiënt. Het inwinnen van een tweede advies door de patiënt bij een andere beoefenaar is een recht en mag in geen geval worden bemoeilijkt of verhinderd.

Van iedere patiënt dient een patiëntendossier te worden bijgehouden betreffende de behandeling van de patiënt. Op verzoek van de patiënt verstrekt de zorgverstrekker inzage van het patiëntendossier aan de door de patiënt aangewezen beoefenaar. We opteren niet voor een rechtstreekse inzage van het patiëntendossier omdat het gevaar bestaat dat sommige medische gegevens niet op de juiste manier worden geïnterpreteerd door de patiënt. Een rechtstreeks inzagerecht van de patiënt in het patiëntendossier kan bovendien aanleiding geven tot het opmaken van twee patiëntendossiers door de arts: één dossier bestemd voor inzage door de patiënt, een tweede dossier voor eigen gebruik, bevattende zijn persoonlijke notities.

De informatie moet de patiënt in staat stellen zijn ziekte te kennen en te begrijpen en zich te vergewissen van de voordelen, de risico's en de eventuele alternatieven van de behandeling. Het recht van de patiënt op informatie - en de plicht tot verstrekking van informatie door de beoefenaar - is een complex probleem. Enerzijds kan de beoefenaar geen optimale benadering van het medisch probleem waarborgen, als de patiënt - of een andere behandelende beoefenaar - niet vooraf de probleemstelling heeft meegedeeld. Anderzijds is de geneeskunde geen exacte wetenschap die het mogelijk maakt de resultaten of gevolgen van medisch ingrijpen met zekerheid te voorspellen. Daarom wordt in een ruim recht op informatie voorzien dat betrekking heeft op de draagwijdte van de onderzoeken en de behandelingen, evenals op de vermoedelijke gevolgen ervan. De patiënt wordt ook ingelicht over de te verwachten kostprijs van de uit te voeren prestaties of behandelingen. Naast het recht op informatie heeft de patiënt een recht op niet-weten wanneer hij volledig of ten dele geen inlichtingen wenst te ontvangen. De patiënt kan een vertrouwenspersoon aanwijzen die de informatie in zijn plaats krijgt. De beoefenaar kan ook in eer en geweten oordelen informatie niet mee te delen omdat het verstrekken ervan de gezondheid van de patiënt kan schaden.

In het geval een patiënt niet kan communiceren met de beoefenaar omwille van fysieke handicaps of omwille

la mesure du possible, dans sa langue maternelle ou dans une langue qu'il comprend.

Tout praticien est tenu de venir en aide, dans les limites de ses compétences, à un malade dont l'état de santé présente un danger immédiat. Tout praticien est en outre tenu d'adopter une attitude correcte et de se montrer attentif à l'égard du patient. Le patient a le droit de recueillir un deuxième avis auprès d'un autre praticien et l'exercice de ce droit ne peut en aucun cas être entravé.

Il doit être établi, pour chaque patient, un dossier concernant son traitement, dénommé « dossier du patient ». À la demande du patient, le dispensateur de soins permet au praticien désigné par le patient de consulter ce dossier. Si, nous n'optons pas en faveur d'une consultation directe du dossier du patient, c'est parce que certaines données médicales risquent d'être mal interprétées par le patient. L'octroi au patient du droit de consulter directement son dossier pourrait en outre inciter les médecins à établir deux dossiers : un dossier destiné à être consulté par le patient et un second pour leur propre usage, contenant leurs notes personnelles.

L'information doit permettre au patient de connaître et de comprendre sa maladie ainsi que de s'assurer des avantages du traitement, d'en mesurer les risques et d'être avisé de l'existence éventuelle d'alternatives pour son traitement. Le droit du patient à être informé - et le devoir d'information du praticien - est un problème complexe. D'une part, le praticien ne peut garantir une prise en charge optimale du problème médical si le patient - ou un autre praticien traitant - ne lui a pas décrit préalablement le problème. D'autre part, la médecine n'est pas une science exacte permettant de prévoir les résultats ou les conséquences d'un acte médical avec certitude. C'est pourquoi nous prévoyons un large droit à l'information concernant la portée des examens et des traitements ainsi que leurs conséquences probables. Le patient est également informé du prix prévisible des prestations et des traitements à effectuer. Outre le droit à l'information, le patient a le droit de ne pas savoir lorsqu'il ne souhaite pas recevoir tout ou partie de l'information. Le patient peut désigner une personne de confiance qui recevra les informations à sa place. Le praticien peut également décider en son âme et conscience de ne pas communiquer au patient certaines informations qui pourraient porter atteinte à sa santé.

Si un patient ne peut communiquer avec le praticien en raison d'un handicap physique ou de l'utilisation d'une

van het gebruik van een vreemde taal, dan kan in de mate van het mogelijke een beroep worden gedaan op een tolk. Deze bepaling impliceert geenszins de verplichting voor de zorgverlener of instelling om te beschikken over een tolkdienst. Er wordt uitsluitend voorgesteld dat beide partijen, patiënt en zorgverlener, een mogelijke oplossing zoeken zo deze binnen het bereik ligt. Een mogelijke regeling zou er bijvoorbeeld in kunnen bestaan dat in instellingen waar een bepaald percentage van de patiënten van allochtone afkomst is, afspraken worden gemaakt met lokale allochtone culturele instanties.

Voor hoogdringende zorgverlening wordt ervan uitgegaan dat de zorgverlener handelt in eer en geweten en vooral overeenkomstig zijn deskundige vaardigheid, wat betreft het noodzakelijke levensreddend of stabiliserend medisch handelen.

Er kan van uitgegaan worden dat de patiënt, indien hij een behandeling niet geweigerd heeft, verondersteld wordt deze te hebben aanvaard onder zijn vrije en geïnformeerde toestemming. De bewijslast van een niet-geïnformeerde instemming berust in principe bij de patiënt.

De informatieverplichting van de arts houdt niet op door de weigering van de patiënt. Hij dient deze laatste voor te lichten over de risico's van zijn beslissing, en desgevallend te pogen een mogelijke andere medisch verantwoorde behandeling voor te stellen, of de patiënt aan te raden de opinie van een andere arts in te winnen.

In België is een minderjarige tot de leeftijd van 18 jaar in principe handelsonbekwaam. In de praktijk is het echter zo dat inzake medische behandelingen deze onbekwaamheid wordt gerelativeerd door rekening te houden met de mondigheid van de minderjarige. Bovendien mag men er vanuit gaan dat de minderjarige vanaf 16 jaar voldoende rijp en mondig is om zelfstandig te kunnen instemmen met een bepaalde medische ingreep. De minderjarige ouder dan 16 jaar moet voldoende maturiteit, intellectuele ontwikkeling, bevattingsvermogen en besluitvaardigheid hebben om de medische informatie die hem aanbelangt te begrijpen en de gevolgen en risico's van het al dan niet instemmen met de medische behandeling voldoende in te schatten. Om tegemoet te komen aan deze realiteit wordt voorgesteld de minderjarige vanaf 16 jaar medisch handelingsbekwaam te verklaren. Deze bepaling garandeert dat rekening wordt gehouden met de wens van de minderjarigen tussen de 16 en 18 jaar. Bij onderzoeken en behandelingen wordt de mening van de minderjarige (jonger dan 16 jaar) in overweging genomen rekening houdend met zijn leeftijd en niveau van ontwikkeling.

langue étrangère, il doit pouvoir bénéficier, dans la mesure du possible, de l'assistance d'un interprète. Cette disposition n'implique nullement l'obligation, pour le prestataire ou pour l'établissement de soins, de disposer d'un service d'interprétariat. Nous proposons uniquement que les deux parties – le patient et le prestataire ou l'établissement de soins – recherchent une solution dans le domaine du possible. Dans le cas des établissements dont un pourcentage important des patients est d'origine allochtone, on pourrait par exemple conclure des accords avec les organismes culturels allochtones locaux.

En ce qui concerne les soins urgents, nous partons du principe que le prestataire de soins agit en son âme et conscience et surtout en conformité avec ses compétences professionnelles dans l'accomplissement des actes médicaux vitaux ou nécessaires pour stabiliser l'état du patient.

On peut considérer que le patient qui n'a pas refusé un traitement est censé l'avoir accepté en donnant son consentement libre et éclairé. C'est en principe au patient qu'il incombe de prouver qu'il n'a pas donné son consentement éclairé.

Le devoir d'information du médecin subsiste en dépit du refus du patient. Le médecin doit informer ce dernier des risques qu'implique sa décision et s'efforcer, le cas échéant, de lui proposer un autre traitement se justifiant sous l'angle médical ou lui conseiller de prendre l'avis d'un confrère.

En Belgique, un mineur est, en principe, réputé incapable jusqu'à l'âge de 18 ans. Dans la pratique, on tempère toutefois quelque peu ce principe en ce qui concerne les traitements médicaux, en tenant compte de la capacité du mineur à s'assumer. On peut en outre partir du principe qu'à partir de l'âge de 16 ans, le mineur est suffisamment mature et capable de se prendre en charge pour pouvoir marquer son accord de manière autonome sur un acte médical déterminé. Le mineur âgé de plus de 16 ans doit posséder la maturité suffisante, avoir atteint un stade de développement intellectuel suffisant, avoir une capacité de discernement et de décision suffisantes pour comprendre les informations qui le concernent et apprécier correctement les conséquences et les risques de l'acceptation ou du refus d'un traitement médical. Afin de tenir compte de cette réalité, nous proposons de déclarer le mineur âgé de 16 ans et plus capable d'exercer son libre arbitre en matière médicale. Cette disposition garantit qu'il sera tenu compte des souhaits des mineurs âgés de 16 à 18 ans. L'avis du mineur (âgé de moins de 16 ans) concernant les examens et traitements sera pris en considération, compte tenu de son âge et de son degré de développement.

Teneinde de naleving van de patiëntenrechten te garanderen dient in een klachtenbehandeling te worden voorzien.

Iedere patiënt, aanverwante of vertegenwoordiger van de patiënt kan zich bij schending van de patiëntenrechten wenden tot een klachteninstantie en zal zo een bijkomende troef in handen krijgen om de eerbiediging van zijn rechten daadwerkelijk af te dwingen. Er wordt een onderscheid gemaakt naargelang de zorgverstrekking wordt verleend in de ambulante sector, dan wel in ziekenhuisverband. In het kader van de ambulante sector kan de patiënt zich met zijn problemen wenden tot een subcommissie die wordt opgericht in de schoot van de provinciale geneeskundige commissie. In ziekenhuisverband wordt een ombudspersoon aangewezen. Dit voorgestelde systeem van klachtenbehandeling biedt een aantal voordelen: het is vrij toegankelijk, kosteloos en een aantal gerechtelijke procedures kunnen worden vermeden.

Maggie DE BLOCK (VLD)

Si l'on veut garantir le respect des droits des patients, il faut prévoir une procédure de dépôt et d'examen des plaintes.

Tout patient, parent ou représentant du patient peut s'adresser, en cas de violation des droits du patient, à un organe chargé de recevoir et de traiter les plaintes et disposera ainsi d'un atout supplémentaire pour imposer réellement le respect de ses droits. Il est établi une distinction selon que les soins sont dispensés dans le cadre d'un traitement ambulatoire ou en milieu hospitalier. S'il s'agit d'un traitement ambulatoire, le patient peut saisir une sous-commission qui est créée au sein de la commission médicale provinciale. Si les soins ont été dispensés en milieu hospitalier, le patient s'adressera à un médiateur désigné à cet effet. Le système proposé en matière de traitement des plaintes présente un certain nombre d'avantages : il est accessible à tous les patients, il est gratuit et permet d'éviter un certain nombre de procédures judiciaires.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de geneeskunst, de verpleegkunde, de paramedische beroepen en de geneeskundige commissies, wordt een hoofdstuk III *bis* ingevoegd, dat de artikelen 37 *bis* tot 37 *novies* omvat, luidende:

«Hoofdstuk III *bis*. De rechten van de patiënt

Art. 37 *bis*. Onder «patiënt» wordt verstaan, de natuurlijke persoon wiens fysieke of psychische gezondheidstoestand zorgverlening vergt en die al of niet opgenomen is of verblijft in een instelling waar hem zorgen kunnen verleend worden.

De in dit hoofdstuk beschreven rechten gelden voor iedere patiënt zonder enige discriminatie van geslacht, leeftijd, taal, cultuur, etnische afkomst of religie.

Art. 37 *ter*. Iedere patiënt heeft recht op gezondheidszorgen en op een zo zorgvuldig mogelijke medische benadering van zijn gezondheidstoestand, door de in de artikelen 2, 3, 21 *bis*, 21 *quater* en 22 bedoelde beoefenaars, volgens de stand van de wetenschap op dat ogenblik, de wetenschappelijk gefundeerde gebruiken en de beschikbare middelen. Iedere patiënt heeft recht op kwaliteitsvolle gezondheids- en medische zorgen mits hij op een zorgvuldige en redelijke wijze zijn medewerking aan deze zorgen verleent.

De beoefenaars organiseren hun tussenkomsten zodanig dat niet geraakt wordt aan de menselijke waardigheid en dat de overtuigingen en de integriteit van de patiënt gerespecteerd worden.

In de mate van het mogelijke wordt bij het verstrekken van medische zorgen en andere behandelingen, rekening gehouden met de moedertaal van de patiënt of met een voor hem begrijpelijke taal.

Art. 37 *quater*. Iedere beoefenaar biedt onverwijld hulp aan een zieke die in onmiddellijk gevaar verkeert. Iedere beoefenaar onderzoekt desgevallend de patiënt,

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Il est inséré, dans l'arrêté royal n° 78 du 10 novembre 1967 relatif à l'exercice de l'art de guérir, de l'art infirmier, des professions paramédicales et aux commissions médicales, un chapitre III *bis* contenant les articles 37 *bis* à 37 *novies* libellés comme suit :

« Chapitre III *bis*. Les droits du patient

Art. 37 *bis*. Il y a lieu d'entendre par « patient » la personne physique dont l'état de santé physique ou psychique requiert des soins et qui a ou non été admise ou qui séjourne ou non dans un établissement où elle peut recevoir des soins.

Les droits définis dans le présent chapitre sont accordés à tout patient sans aucune discrimination de sexe, d'âge, de langue, de culture, d'origine ethnique ou de religion.

Art. 37 *ter*. Tout patient a le droit de recevoir des soins de santé et de bénéficier d'une prise en charge médicale aussi rigoureuse que possible de par des praticiens visés aux articles 2, 3, 21 *bis*, 21 *quater* et 22, et compte tenu de l'état de la science à ce moment, des usages scientifiquement justifiés et des moyens disponibles. Tout patient a droit à des soins de santé et à des soins médicaux de qualité, à condition de prêter rigoureusement et raisonnablement son concours à ces soins.

Les praticiens organisent leurs interventions de manière à ne pas porter atteinte à la dignité humaine et dans le respect des convictions et de l'intégrité du patient.

Dans la mesure du possible, on veillera à utiliser la langue maternelle du patient ou une langue compréhensible par lui lorsque lui seront administrés des soins médicaux ou d'autres traitements.

Art. 37 *quater*. Tout praticien prête immédiatement secours à un malade se trouvant en danger imminent. Tout praticien examine le cas échéant, le patient, lui pro-

geeft hem raad en verzorgt hem, binnen de grenzen van zijn bevoegdheid.

De beoefenaar neemt tegenover hem een correcte en aandachtige houding aan.

Iedere patiënt heeft steeds het recht het advies in te winnen van een andere beoefenaar alvorens onderzocht of behandeld te worden. Niemand mag de uitoefening van dit recht op enige wijze verhinderen of bemoeilijken. Aan deze andere beoefenaar worden alle nodige en nuttige inlichtingen betreffende de gezondheidstoestand van de patiënt bezorgd.

Art. 37*quinquies*. De patiënt heeft het recht om onrechtstreeks, door bemiddeling van een door hem aangewezen beoefenaar, het patiëntendossier dat over hem werd samengesteld te raadplegen.

Art. 37*sexies*. Behoudens hoogdringendheid en rekening houdend met de gegevens die door de patiënt zelf of door een andere beoefenaar werden medegedeeld, heeft iedere patiënt het recht geïnformeerd te worden over zijn gezondheidstoestand, over de draagwijdte van onderzoeken en behandelingen, de verschillende mogelijkheden van onderzoeken, behandelingen en hun vermoedelijke gevolgen, alsook over andere relevante factoren die hieraan verbonden zijn en die belangrijk zijn om overwogen te worden. De patiënt wordt ingelicht over de te verwachten kostprijs van de uit te voeren prestatie(s) of de behandeling(en) door de beoefenaar.

Evenwel dient de patiënt niet te worden geïnformeerd, indien hij zich hiertegen verzet, of indien het vermoeden bestaat, dat een dergelijke informatie zijn gezondheid ernstige schade zou kunnen toebrengen.

Binnen de perken van hun bevoegdheid verstrekken de beoefenaars de informatie betreffende hun tussenkomsten op zo'n wijze dat de patiënt de implicaties ervan correct kan inschatten. Het verstrekken van informatie dient te geschieden op een heldere, loyale en gepaste manier.

Indien een patiënt niet in staat is om geïnformeerd te worden, wordt zijn wettige vertegenwoordiger, een naaste verwante of desgevallend een andere persoon die vooraf door de patiënt als vertrouwenspersoon werd aangewezen, geïnformeerd.

Indien de beoefenaar de door de patiënt gebruikte taal niet beheerst, of indien de patiënt zich door een gehoor-, gezichts- of spraakstoornis niet verstaanbaar kan maken, moet de patiënt in de mate van het mogelijke een beroep kunnen doen op een tolk.

digue des conseils et le soigne dans les limites de ses compétences.

Le praticien adopte une attitude correcte et attentive à l'égard du patient.

Tout patient a toujours le droit de solliciter l'avis d'un autre praticien avant d'être examiné ou avant que débute le traitement. Nul ne peut empêcher ni entraver l'exercice de ce droit de quelque manière que ce soit. Tous les renseignements nécessaires et utiles concernant l'état de santé du patient seront fournis à cet autre praticien.

Art. 37*quinquies*. Le patient a le droit de consulter son dossier médical indirectement, par l'intermédiaire d'un praticien désigné par lui.

Art. 37*sexies*. Sauf en cas d'extrême urgence et compte tenu des données fournies par le patient lui-même ou par un autre praticien, tout patient a le droit d'être informé de son état de santé, de la portée des examens et des traitements, des différentes possibilités d'examen et de traitements et de leurs conséquences prévisibles, ainsi que de tous les autres éléments connexes significatifs et qui méritent d'être pris en considération. Le patient est informé du coût prévisible de la ou des prestations ou du ou des traitements à effectuer par le praticien.

Le patient ne doit toutefois pas être informé s'il s'y oppose ou si l'on peut supposer qu'une telle information pourrait nuire gravement à sa santé.

Les praticiens fournissent, dans les limites de leurs compétences, les informations relatives à leurs interventions d'une manière telle que le patient puisse en évaluer correctement les implications. Les informations doivent être fournies de manière claire, loyale et appropriée.

Si un patient n'est pas en état d'être informé, les informations sont communiquées à son représentant légal, à un proche parent ou, le cas échéant, à une autre personne désignée préalablement par le patient comme personne de confiance.

Si le praticien ne maîtrise pas la langue utilisée par le patient ou si celui-ci ne peut se faire comprendre en raison d'un trouble de l'audition, de la vue ou de la parole, le patient doit, dans la mesure du possible, pouvoir recourir aux services d'un interprète.

Art. 37septies. Behoudens hoogdringendheid worden onderzoeken en behandelingen uitgevoerd met de vrije en geïnformeerde toestemming van de patiënt.

Indien de patiënt evenwel een bepaalde vorm van behandeling weigert, moet de patiënt op een andere zowel voor hem als uit medisch oogpunt aanvaardbare manier worden verzorgd. De beoefenaar bezorgt aan de patiënt duidelijke voorlichting betreffende de medische risico's die het gevolg kunnen zijn van zijn weigering.

Indien een patiënt niet in staat is een beslissing te nemen over de onderzoeken of behandelingen die op hem moeten worden uitgevoerd, moet, behoudens hoogdringendheid, zijn wettige vertegenwoordiger, een naaste verwante of desgevallend een andere persoon die vooraf door de patiënt als vertrouwenspersoon werd aangewezen geraadpleegd worden voor elke belangrijke beslissing wordt genomen, ten einde die vorm van behandeling te vinden, die het beste aansluit bij de wensen van de patiënt.

Art. 37octies

De mening van een minderjarige patiënt wat betreft onderzoeken en behandelingen moet worden overwogen, rekening houdende met zijn leeftijd en niveau van ontwikkeling.

De zorgen aan een minderjarige moeten worden verstrekt met zijn toestemming, indien hij in staat is, rekening houdende met zijn leeftijd en niveau van ontwikkeling, een beslissing te nemen over de zorgen.

Een minderjarige die niet in staat is een beslissing te nemen over zijn zorgen moet worden behandeld na raadpleging van zijn voogd of zijn wettige vertegenwoordiger.

In elk geval is de minderjarige vanaf 16 jaar medisch handelingsbekwaam.

Art. 37novies

Iedere patiënt, een vertegenwoordiger zoals bedoeld in artikel 37sexies, vierde lid, of een andere persoon of organisatie die door de patiënt gemachtigd is om op te treden, kan zich bij schending van zijn rechten, bedoeld in dit besluit, wenden tot de klachtencommissie, opgericht bij elke geneeskundige commissie.

Art. 37septies. Sauf urgence, le consentement libre et éclairé du patient est requis pour tous les examens et traitements.

Toutefois, si le patient refuse une certaine forme de traitement, il doit être soigné d'une autre manière, qui soit acceptable pour lui ainsi que d'un point de vue médical. Le praticien doit informer clairement le patient des risques médicaux que peut entraîner son refus.

Sauf urgence, si le patient n'est pas en mesure de prendre une décision au sujet des examens ou traitements dont il doit faire l'objet, il faut consulter avant chaque décision importante, son représentant légal, un parent proche ou, le cas échéant, une autre personne préalablement désignée par le patient comme personne de confiance, afin de trouver le type de traitement qui correspond au mieux à ses souhaits.

Art. 37octies

L'avis du patient mineur concernant les examens et traitements doit être pris en considération, compte tenu de son âge et de son degré de développement.

Les soins ne peuvent être administrés à un mineur qu'avec son consentement, s'il est en mesure, compte tenu de son âge et de son degré de développement, de prendre une décision en ce domaine.

Le mineur qui n'est pas en mesure de prendre une décision au sujet des soins à lui administrer doit être traité après consultation de son tuteur ou de son représentant légal.

Le mineur est en tout cas censé apte à exercer son libre arbitre en matière médicale à partir de l'âge de seize ans.

Art. 37novies

Tout patient, tout représentant visé à l'article 37sexies, alinéa 4, ou toute autre personne ou organisation que le patient a habilitée à intervenir peut adresser une plainte à la commission des plaintes instituée auprès de chaque commission médicale en cas de violation de ses droits visés au présent arrêté.

De klachtencommissie heeft als opdracht:

1° het gemelde probleem te onderzoeken en een minnelijke regeling van het geschil na te streven;

2° bij gebrek aan een minnelijke schikking, de indiener van de klacht in te lichten nopens de andere verhaal-mogelijkheden.

Over de klacht moet binnen een redelijke termijn een beslissing worden genomen, te rekenen vanaf het neerleggen ervan.

Indien de klacht betrekking heeft op de behandeling in een ziekenhuis, kan de klachtencommissie de klacht slechts onderzoeken nadat ze is onderzocht door de ombudspersoon bedoeld in artikel 17*novies* van de wet op de ziekenhuizen, gecoördineerd op 7 augustus 1987, en nadat deze heeft vastgesteld dat geen minnelijke schikking is bereikt.

Art. 4

Titel I van de wet op de ziekenhuizen, gecoördineerd op 7 augustus 1987, wordt aangevuld met het volgende hoofdstuk :

«Hoofdstuk V. Klachtenbehandeling

Art. 17*novies*. Iedere patiënt, een vertegenwoordiger zoals bedoeld in artikel 37*sexies*, vierde lid, van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de geneeskunst, de verpleegkunde, de paramedische beroepen en de geneeskundige commissies, of een andere persoon of organisatie die door de patiënt gemachtigd is om op te treden, die niet tevreden is over de verstrekte gezondheids- of medische zorgen of over een behandeling in verband met dergelijke zorgen heeft het recht zich te wenden tot de ombudspersoon. Het gemelde probleem moet verband houden met de medische, de verpleegkundige of de organisatorische activiteit van het ziekenhuis.

De ombudspersoon wordt aangewezen door het ziekenhuis. De ombudspersoon kan voor meer dan één ziekenhuis optreden. Zijn onafhankelijkheid moet worden gegarandeerd. De ombudspersoon mag niet ontslagen of vervangen worden wegens de uitoefening van de taken die hem zijn toevertrouwd.

De ombudspersoon heeft als opdracht:

1° het gemelde probleem te onderzoeken en een minnelijke schikking van het geschil na te streven;

La commission des plaintes a pour mission :

1° d'examiner le problème signalé et de tenter de régler le litige à l'amiable ;

2° à défaut d'un règlement à l'amiable, d'informer le plaignant des autres recours possibles.

La commission doit statuer sur la plainte dans un délai raisonnable à compter de la date du dépôt de celle-ci.

Si la plainte concerne le traitement dans un hôpital, la commission des plaintes ne pourra examiner la plainte qu'après que lorsqu'elle l'aura été par le médiateur visé à l'article 17*novies* de la loi sur les hôpitaux, coordonnée le 7 août 1987, et que celui-ci aura constaté qu'il n'a pas été conclu de règlement à l'amiable.

Art. 4

Le titre Ier de la loi sur les hôpitaux, coordonnée le 7 août 1987, est complété par le chapitre suivant :

« Chapitre V. Traitement des plaintes

Art. 17*novies*. Tout patient, tout représentant visé à l'article 37*sexies*, alinéa 4, de l'arrêté royal n° 78 du 10 novembre 1967 relatif à l'exercice de l'art de guérir, de l'art infirmier, des professions paramédicales et aux commissions médicales, ou tout autre personne ou organisation que le patient a habilitée à intervenir, qui n'est pas satisfait des soins de santé ou médicaux ou d'un traitement en rapport avec ces soins, a le droit de s'adresser à un médiateur. Le problème dénoncé doit concerner l'activité médicale ou infirmière au sein de l'hôpital ou l'organisation de celui-ci.

Le médiateur est désigné par l'hôpital. Il peut être désigné pour plusieurs hôpitaux. Son indépendance doit être garantie. Il ne peut être licencié ou remplacé en raison de l'exercice des missions qui lui sont confiées.

Le médiateur a pour mission:

1° d'examiner le problème signalé et de tenter de régler le litige à l'amiable ;

2° bij gebrek aan een minnelijke schikking, de indiener van de klacht in te lichten over de andere verhaal-mogelijkheden;

3° de inrichtende overheden, in voorkomend geval, in te lichten omtrent structurele problemen die tot hun bevoegdheid behoren.

Over de klacht moet binnen een redelijke termijn een beslissing worden genomen, te rekenen vanaf het neerleggen ervan.

Op vraag van de ombudspersoon moeten de noodzakelijke gegevens betreffende de patiënt met uitzondering van die gegevens die de persoonlijke levenssfeer van derden in het gedrang kunnen brengen, hem worden meegedeeld door de beoefenaar, mits akkoord van de patiënt of de indiener van de klacht.

De ombudspersoon is gebonden door het beroepsgeheim. Inbreuken op deze geheimhoudingsplicht worden gestraft overeenkomstig het bepaalde in artikel 458 van het Strafwetboek.

Het raadplegen van de ombudspersoon doet geen afbreuk aan het recht van de patiënt om klacht in te dienen bij de overheden, belast met gezondheids- en medische zorgen, in verband met de zorgen die hem verstrekt zijn of een behandeling verbonden aan dergelijke zorgen.

De ombudspersoon stelt jaarlijks, ten behoeve van de minister die de volksgezondheid onder zijn bevoegdheid heeft en aan de overheden die de erkenning in hun bevoegdheid hebben, een rapport op met een overzicht naar aantal, voorwerp en resultaat van de behandelde klachten. »

19 september 2000

Maggie DE BLOCK (VLD)

2° à défaut d'un règlement à l'amiable, d'informer le plaignant des autres recours possibles;

3° d'informer, le cas échéant, les pouvoirs organisateurs, des problèmes structurels qui ressortissent à leurs compétences.

Le médiateur doit statuer sur la plainte dans un délai raisonnable à compter de la date du dépôt de celle-ci.

À la demande du médiateur, les données nécessaires relatives au patient, à l'exception de celles susceptibles de porter atteinte au respect de la vie privée de tiers, doivent lui être communiquées par les praticiens, moyennant l'accord du patient ou du plaignant.

Le médiateur est tenu au respect du secret professionnel. Toute infraction à cette obligation est punie conformément aux dispositions de l'article 458 du Code pénal.

La consultation du médiateur ne préjudicie pas au droit du patient de porter plainte auprès des autorités chargées des soins de santé et médicaux au sujet des soins qui lui ont été dispensés ou d'un traitement lié à ces soins.

Chaque année, le médiateur rédige à l'intention du ministre qui a la Santé publique dans ses attributions et des autorités qui ont l'agrément dans leurs attributions, un rapport contenant un aperçu du nombre de cas, du sujet et des résultats des plaintes traitées.

19 septembre 2000